

**НОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ
ПРО МАТЕРІАЛИ І ПРЕДМЕТИ, ПРИЗНАЧЕНІ ДЛЯ КОНТАКТУ
З ХАРЧОВИМИ ПРОДУКТАМИ**

Бурило Юрій Павлович

доктор юридичних наук, доцент,

провідний науковий співробітник відділу

міжнародного приватного права та правових проблем євроінтеграції

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва

імені Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України

м. Київ, Україна

Безпечність харчових продуктів є одним і факторів впливу на здоров'я людини. Водночас самі харчові продукти зазнають значного впливу з боку матеріалів і предметів, які з ними контактують (пакувальні матеріали, посуд, обладнання на підприємствах харчової промисловості). Тому, однією із складових безпечності харчових продуктів виступає безпечність матеріалів і предметів, призначених для контакту з харчовими продуктами. З огляду на це, харчове законодавство Європейського Союзу включає в себе, серед іншого, законодавство про матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами (далі – контактуючі матеріали і предмети).

В Україні на даний час питання, пов'язані з контактуючими матеріалами і предметами, регулюються Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [1]. Таке регулювання є досить поверхневим і не враховує ті вимоги, які вже багато років існують в Європейському Союзі. У зв'язку з цим, 3 листопада 2022 року було прийнято Закон України «Про матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами» (до цього відомий як проект закону № 4568, далі – Закон) [2], який набере чинності через три роки і дозволить усунути існуючі прогалини у законодавстві та імплементувати європейські вимоги до таких матеріалів і предметів. Зокрема цей Закон враховує вимоги Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 1935/2004 від 27 жовтня 2004 р. щодо матеріалів та виробів, що контактують з харчовими продуктами [3], Регламенту Комісії (ЄС) 2023/2006 про належну виробничу практику матеріалів та виробів, призначених для контакту з продуктами харчування [4], Регламенту Комісії (ЄС) 450/2009 від 29 травня 2009 р. щодо активних та інтелектуальних матеріалів і предметів, призначених для контакту з харчовими продуктами [5] та ін.

Закон містить чимало нововведень, які стосуються повноважень органів виконавчої влади у сфері виробництва, обігу та використання контактуючих матеріалів і предметів, загальних вимог до таких матеріалів і предметів, включаючи активні та інтелектуальні матеріали та предмети, вимог до маркування, забезпечення простежуваності контактуючих матеріалів і предметів, положень щодо належної виробничої практики (GMP) при виробництві таких матеріалів і предметів, відповідальності за порушення відповідного законодавства, тощо.

Серед усіх нововведень на особливу увагу заслуговують положення Закону щодо державної реєстрації речовин та процесів, що використовуються у виробництві контактуючих матеріалів і предметів, встановлення спеціальних вимог до окремих груп контактуючих матеріалів і предметів, а також вимоги щодо декларування відповідності таких матеріалів і предметів встановленим вимогам.

Варто зазначити, що вимога щодо державної реєстрації матеріалів, що контактують з харчовими продуктами, вже не перший рік міститься в Законі України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Проте, дана вимога залишається фактично мертвою, оскільки чіткого механізму такої реєстрації до цього часу впроваджено не було. З метою усунення цієї прогалини Законом закріплюється механізм державної реєстрації речовин, що використовуються у виробництві контактуючих матеріалів і предметів, у тому числі речовин, що включаються до активних та інтелектуальних матеріалів, а також процесів переробки пластику, що був у використанні та повторно використовується у виробництві матеріалів і предметів, призначених для контакту з харчовими продуктами (далі – об'єкти державної реєстрації).

Оскільки головною метою державної реєстрації є запобігання допуску на ринок небезпечних матеріалів і предметів, що контактують з харчовими продуктами, основною стадією процесу державної реєстрації є наукова оцінка безпечності об'єктів державної реєстрації. Наукова оцінка може виявитися досить тривалою і зайняти до шести місяців з можливим продовженням цього строку ще до шести місяців. З метою державної реєстрації до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, подається відповідна заява, реєстраційне досьє та його резюме, які містять необхідну інформацію для проведення державної реєстрації. Рішення про державну реєстрацію приймаються цим органом протягом одного місяця після отримання від уповноваженої особи науково-експертного висновку щодо безпечності об'єкта державної реєстрації.

Законом передбачається запровадження державної реєстрації на безстрокових та безоплатних засадах. Тим не менше, послуги

уповноваженої особи з проведення наукової оцінки будуть платними. Водночас необхідно наголосити на тому, що державна реєстрація не торкнеться більшості видів контактуючих матеріалів і предметів. Передбачається запровадження державної реєстрації лише тих речовин і процесів, які використовуються у виробництві активних та інтелектуальних матеріалів і предметів, кераміки, пластику та регенованої целюлози. Такий вибірковий (обмежений) підхід до об'єктів державної реєстрації дозволить виробникам пакувальних та інших контактуючих матеріалів і предметів певною мірою заощадити час і кошти на відповідних реєстраційних процедурах.

Поряд із державною реєстрацією важливим інструментом регулювання ринку контактуючих матеріалів і предметів має стати механізм встановлення спеціальних вимог до окремих груп таких матеріалів і предметів, визначених Законом, зокрема активних та інтелектуальних матеріалів і предметів, клеїв, іонообмінних смол, пластику, друкарських фарб, регенованої целюлози, лаків, тощо. Спеціальні вимоги мають доповнити загальні вимоги до контактуючих матеріалів і предметів, встановлені безпосередньо в Законі. Вони можуть включати в себе вимоги до чистоти речовин, які є компонентами активних матеріалів і предметів, загальні межі міграції (OML) складових елементів контактуючих матеріалів і предметів у або на харчовий продукт, вимоги до простежуваності, вимоги до письмової декларації про відповідність контактуючих матеріалів і предметів тощо. Затвердження спеціальних вимог (залежно від того, про які вимоги йдеться) віднесено до повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів.

Крім того, суттєвим нововведенням є вимога Закону про супроводження деяких категорій контактуючих матеріалів і предметів письмовою декларацією про відповідність встановленим щодо них вимогам. Активні та інтелектуальні матеріали і предмети обов'язково мають супроводжуватися такою декларацією на всіх стадіях обігу, крім місць продажу кінцевим споживачам, незалежно від того чи контактують такі матеріали і предмети з харчовими продуктами. Водночас інші категорії контактуючих матеріалів і предметів мають супроводжуватися такою декларацією про відповідність лише в тому випадку, якщо щодо них затверджені спеціальні вимоги, які містять, серед іншого, й вимоги до змісту відповідної декларації.

В механізмі державного регулювання виробництва та обігу контактуючих матеріалів і предметів декларація про відповідність фактично відіграє роль одного з інструментів забезпечення дотримання

операторами ринку вимог, встановлених щодо окремих категорій контактуючих матеріалів і предметів, адже оператори ринку зобов'язані надавати документи, що підтверджують відомості, зазначені у такій декларації, на вимогу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері безпечності та окремих показників якості харчових продуктів.

Як підсумок варто відзначити, що прийняття Закону України «Про матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами» є важливим етапом у формуванні харчового законодавства України як цілісної системи на основі відповідних європейських стандартів.

Література:

1. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» в редакції Закону від 22 липня 2014 року № 1602-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 41-42. Ст. 2024.

2. Закон України «Про матеріали і предмети, призначені для контакту з харчовими продуктами» від 3 листопада 2022 року № 2718-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2718-IX#Text>.

3. Regulation (EC) № 1935/2004 of the European Parliament and of the Council of 27 October 2004 on materials and articles intended to come into contact with food and repealing Directives 80/590/EEC and 89/109/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32004R1935>.

4. Commission Regulation (EC) № 2023/2006 of 22 December 2006 on good manufacturing practice for materials and articles intended to come into contact with food URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006R2023>.

5. Commission Regulation (EC) № 450/2009 of 29 May 2009 on active and intelligent materials and articles intended to come into contact with food. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0450>